

Langtidsplan for velferden

Fem grep for et
sterkere fellesskap

Langtidsplan for velferden

Utgitt av Rødts stortingsgruppe, august 2025.

Fem grep for et sterkere fellesskap

Rødts stortingsgruppe

Postadresse: Stortinget, Postboks 1700 Sentrum, 0026 Oslo

E-post: postmottak.rodt@stortinget.no

Telefon: 23 31 23 95

Rødt

Adresse: Storgata 33, 0184 Oslo

E-post: roedt@roedt.no

Telefon: 22 98 90 50

Innhold

Forord: Et sterkere fellesskap	s. 5
Sammendrag	s. 8
Tannhelsereform nå	s. 11
Økte minsteytelser til syke og eldre	s. 14
Rettferdig pensjon	s. 17
Beholde og rekruttere fagfolk i velferden	s. 20
Skattekutt til folk med lave og vanlige inntekter	s. 26
Et todelt skattesystem	s. 29
Handlingsrommet må prioriteres til velferd	s. 34
Tabeller	s. 36
Kilder	s. 38

Foto: Ihne Pedersen

Et sterkere fellesskap

For Rødt er kampen mot Forskjells-Norge viktigst. Vi vil at de som får hjulene til å gå rundt i samfunnet, skal sitte igjen med mer av verdiene de selv skaper. Vi vil skape et samfunn hvor det er stolthet over arbeid og respekt for sykdom, og hvor det er stemmeseddelen, og ikke pengeseddelen, som styrer samfunnsutviklingen. Dette gjør vi ved å omfordele fra aksjonærer til arbeidsfolk, ved å forsvare og forbedre velferdsordningene, og ved å sikre arbeidsfolk rettigheter og makt.

Vi lever i urolige tider. For første gang i manns minne, sier halvparten av befolkningen at de mangler økonomisk trygghet. Noe så vanlig som å gå i butikken, eller å sjekke nettavisa, har for mange blitt en kilde til bekymring. Skoler må legges ned, én av tre barnehagelærere har tenkt til å slutte og eldre på sykehjem kan bli underernært på grunn av bemanningskrise og underfinansiering. Alt dette skjer samtidig som at det settes nye rekorder på Oslo Børs, og både banker og dagligvarekjeder går med rekordoverskudd.

Makteliten, særlig i partier på høyresiden, hevder at den urolige verdenssituasjonen gjør at vi må nedprioritere den felles velferden vår. Dette er å snu situasjonen på hodet. Tilliten og tryggheten er høyest i samfunn med gode velferdsordninger og små forskjeller. Velferdsstaten er sikkerhetsnettet som tar oss imot når vi blir syke, arbeidsløse eller gamle, og grunnlaget for at alle kan leve trygge liv.

Vi trenger ikke å velge mellom trygghet og velferd. Tvert imot er sterke fellesløsninger helt nødvendig for å kjempe mot høyrekreftene som truer. I land etter land har vi sett hvordan økonomisk urettferdighet og maktkonsentrasjon gir vind i seilene til autoritære og fremmedfiendtlige bevegelser.

For at vi skal kunne hindre en slik utvikling, må vi tro på at framtida er verdt å kjempe for. Og for at skal vi ha framtidstro, må vi vite at fellesskapet stiller opp for oss når vi trenger det som mest. Derfor må velferdsstaten i urolige tider ikke bygges ned, men styrkes.

Vi vet at vi har mange med oss i kampen mot Forskjells-Norge. To tredjedeler av befolkningen mener det må være en hovedoppgave for myndighetene å få ned de økonomiske forskjellene. Folk flest vil at de rikeste skal bidra mer til fellesskapet enn det de gjør i dag. Det vi trenger er politisk vilje, tydelige mål og konkrete planer som viser hvordan vi skal gjennomføre i praksis.

Dette stortingsvalget blir avgjørende for velferdsstatens framtid. Høyre og Frp går til valg på kutt i folks velferd og skattekutt til de som har mest fra før av. Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV-flertallet har ikke klart å levere den oppturen for vanlige folk som ble lovet før forrige stortingsvalg. Politiske kommentatorer gjentar at vi ikke kan styrke og utvide fellesskapsløsningene, til tross for at Norge er rikere enn noen gang før. Heldigvis er ikke tida hvor vi kunne ta modige valg forbi. Vi trenger ikke Høyres skattekutt for de aller rikeste og nei til nye velferdsreformer, som en tannhelsereform som behandler tennene som en del av kroppen. Det som trengs er en ny styringsoptimisme, med mål om å forandre og forbedre Norge.

Vi har allerede langtidsplaner for veinettet, dobbeltspor på jernbanen, luftvern og kystforsvaret. Mye av dette er Rødt for. Samtidig er det noe som mangler. Norge trenger en langtidsplan for velferden: En plan for hvordan vi i framtida skal bygge ut velferdsordningene, og tette hullene i velferdsstaten.

Rødt har ambisjoner som peker framover. I dette heftet legger vi frem hvordan disse kan settes i gang gjennom kommende stortingsperiode. Planen er inndelt i fem overordnede innsatsområder, og inneholder tiltak for å styrke velferden, få ned forskjellene og bidra til at det er nok folk på jobb i viktige velferdsyrker. Vi legger fram et opplegg som er gjennomregnet og gjennomførbart, og viser hvordan tiltakene skal finansieres. I motsetning til Høyre som har lagt fram sitt utspill om å kutte skatter med 50-60 milliarder, uten å vise hvor pengene skal hentes fra.

Rødt er en utfordrer. Vi vet at det ikke er noen naturlov at velferdsstaten må bygges ned, eller at topplønningene må vokse raskere enn lønnen til folk flest. Det handler om prioriteringer, og om det er kapitalkreftene eller folk flest som skal få styre samfunnsutviklingen. Derfor går Rødt til valg mot forskjeller og økonomisk utrygghet, og for et styrket fellesskap.

For å skape forandring må Rødt bli så store og sterke at vi ikke er til å komme utenom. Da er vi avhengig av en bred folkemobilisering på valgdagen. Det er ikke kapitaleiere og toppbyråkrater, men velgerne, som bestemmer hva slags velferdsstat vi skal ha. Din stemme i valget vil vi omsette til styrke i forhandlinger og resultater etter valget. Vi håper du vil være med på laget.

God lesning!

*Marie Sneve Martinussen,
leder i Rødt*

Dette er Rødts langtidsplan for velferden

Nye velferdssatsinger – fem hovedgrep

1. En tannhelsereform med mål om gratis tannhelse
2. Økte minstestøtelser til syke og eldre
3. Mer rettferdig pensjon
4. En merkbar styrking av kommuneøkonomien og tiltak for å beholde og rekruttere fagfolk i velferden
5. Skattelett til folk med lave og vanlige inntekter

Hovedgrepene i vårt skatteopplegg og finansieringen

- Skattelett til folk med lave og vanlige inntekter
- Økt skatt på bedriftenes overskudd
- Økt skatt på bankene
- Fjerning av aksjerabatten i formuesskatten for høye formuer
- Fjerning av skjermingsfradraget for aksjeutbytter
- Omfordeling gjennom høyere skatt på de høyeste arbeidsinntektene
- Prioritere det beregnede handlingsrommet i finanspolitikken til velferdssatsinger

Se også tabell bakerst i heftet.

Sammendrag

Tannhelsereform med mål om gratis tannhelse

Rødt vil utvide velferdsstaten til å også omfatte tannhelsetjenesten. Det betyr å gjennomføre en ordentlig tannhelsereform som skal gjøre at det ikke koster mer å gå til tannlegen enn til fastlegen. Rødt skal innføre et egenandelstak på tannhelsetjenester. Taket fases inn i løpet av en fireårsperiode, hvor det refunderes en stadig større andel av folks årlige kostnader. På slutten av perioden skal ingen betale mer enn 2 500 kroner i året for nødvendig tannhelsehjelp. På sikt vil vi at alle helsetjenester skal omfattes av et felles frikort med reduserte egenandeler, og videreutvikle tannhelsevesenet.

Økte minsteytelser til syke og eldre

Prisveksten har gått særlig ut over de som hadde minst fra før. Mange av dagens velferdsytelser er så lave at de ikke dekker helt nødvendige utgifter. Derfor vil Rødt løfte velferdsstatens minstesatser opp på et forsvarlig og anstendig nivå. Konkret øker vi minstesatsene for pensjonister og uføre med 0,1*Folketrygdens grunnbeløp (G) årlig, om lag 13 000 kroner, og AAP-mottakere med 0,15 G årlig, om lag 20 000 kroner. I løpet av fireårsperioden vil de som mottar disse ordningene få et ekstra løft på over 50 000 kroner i året. På sikt må velferdsytelsene trappes videre opp.

Mer rettferdig pensjon

Pensjonsreformen fører til usosiale kutt i folks pensjoner, og at du i fremtiden kan bli tvunget til å velge mellom en alderdom i fattigdom eller å jobbe til du blir ufør i forsøket på å unngå det. Det er nødvendig med store endringer i pensjonssystemet. I denne planen prioriterer vi utvalgte tiltak som bøter på usosiale utslag av pensjonsreformen. For det første fryser vi levealdersjusteringen for de neste fire årskullene, slik at nye pensjonister skjermes for de automatiske kuttene i pensjonsreformen i perioden. For det andre øker vi pensjonsopptjeningen i obligatorisk tjenestepensjon (OTP). En slik økning kommer særlig arbeidsfolk med lav lønn og tunge yrker til gode, og får ned de økonomiske forskjellene i dagens pensjonssystem. I tillegg kommer den nevnte

økningen i minstepensjonen. På sikt jobber Rødt for større endringer i pensjonssystemet for en mer rettferdig pensjon for arbeidsfolk.

Beholde og rekruttere fagfolk i velferden

Arbeidskraft er samfunnets viktigste ressurs. I dagens velferdstjenester finnes det altfor mange eksempler på at arbeidsfolk ikke behandles på en god nok måte. For lav bemanning har skapt en krevende arbeidshverdag for mange, og gjort det mer krevende både å beholde og rekruttere folk i velferdsstatens frontlinje. I et forsøk på å løse disse problemene har det blitt innført en rekke kortsiktige krisetiltak som har dratt velferdsstaten i en mer privatisert og uoversiktlig retning. Rødt mener det er på høy tid å erstatte disse nødløsningene med en langsiktig plan for å beholde og rekruttere folk i velferden. Derfor setter vi av tjue milliarder summert over fireårsperioden til et bemanningsløft for å ruste opp fellesskapsløsningene for å møte framtidens velferdsutfordringer. På både kort og lang sikt må veksten i kommuneøkonomien og velferden være merkbart høyere enn det som følger av befolkningsutviklingen (demografien).

Skattekutt til folk med lave og vanlige inntekter

Vanlige folk har ikke hatt realinntektsvekst de siste ti årene. Rødts mål er at mer av samfunnets verdier skal tilfalle de som skaper dem. Derfor vil vi gjennomføre tiltak som styrker fagbevegelsens makt i kampen om fordelingen av verdiskapingen i næringslivet. Samtidig er skattekutt til arbeidsfolk et av enkelttiltakene folkevalgte kan gjennomføre som vil sikre at folk vil sitte igjen med mer på kort sikt. Rødt vil derfor ha lavere inntektsskatt på vanlige og lave inntekter, og sende regningen til bankene, dagligvarebaronene og milliardærene som tjener på høye priser på mat, strøm og bolig. Økt skatt for rike konserner og den økonomiske overklassen er nødvendig for å få ned forskjellene i samfunnet, for å finansiere en styrking av velferden og frigjøre nødvendig kapasitet i økonomien – og for å hindre en ytterligere maktkonsentrasjon på toppen, hvor pengemakt teller mer enn folkestyret.

Tannhelsereform nå

Tennene er en del av kroppen, og skal også behandles som det. De siste årene har utgiftene til mat, strøm og helsetjenester økt for oss alle. Mange har ikke råd til å gå til tannlegen når det trengs. Hos fastlegen har vi frikort, men hos tannlegen er det bankkortet som gjelder.

Selv om Folketrygden i enkelte tilfeller gir stønader til tannhelsehjelp, er nåløyet du må gjennom for å få hjelp svært trangt. At ordningene ikke strekker til, ser vi i sammenhengen mellom tannhelse og økonomi. To av tre med dårlig råd har dårlig tannhelse, mens nesten ingen har slike helseproblemer blant folk med mye penger. Forskjells-Norge kommer altså ikke bare til syne i lommeboka, men også i munnhulen.

Rødt mener det er bedre å satse på brede fellesløsninger enn individuelle hjelpeordninger. Universelle velferdstilbud folk flest har et forhold til, har høyere oppslutning enn behovsprøvede ordninger som bare er for noen få. Derfor vil vi gjennomføre en tannhelsereform som skal gjøre tannhelsetjenester til en like

Eldre kan dø av dårlig tannhelse

KARTLEGGING: Spesialtannlege, Kjersti Ganne Flak, mener det er et behov for å kartlegge tannhelsen til eldre på sykehus.
Foto: Camilla Klingstad Osland

Levekårsundersøkelse fra SSB:

329.000 nordmenn har ikke råd til å gape

Rekordmange har ikke råd å gå til tannlege. Tannlegeforeningen sier økning i tannskader primært rammer mennesker med dårlig økonomi.

FOR DYRT: Både Arntsenpartiet og SV har gått inn for at tannhelse skal dekkes på samme måte som det øvrige helsevesenet. Men ingenting har skjedd foreløpig. Foto: Colorbox

Håkon Eklund

Publisert 12.04.2024 20:43

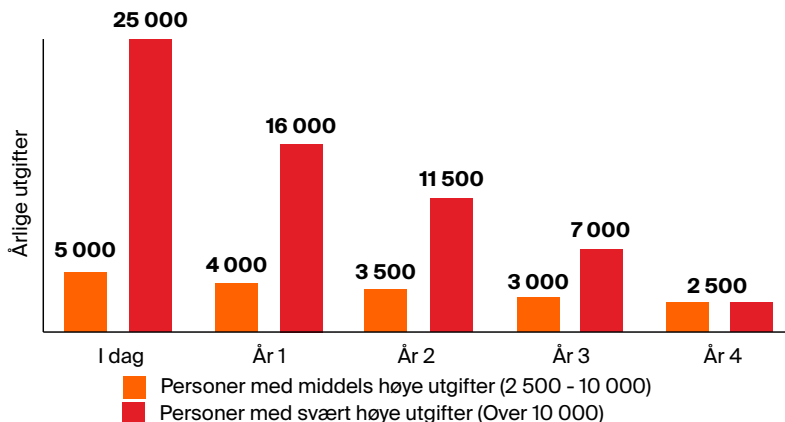
naturlig del av velferdsstaten som resten av helsevesenet. Målet er at det ikke skal koste mer å gå til tannlegen enn til fastlegen.

Rødts plan

Høsten 2024 la det regjeringsoppnevnte Tannhelseutvalget fram rapporten *En universell tannhelsetjeneste*. Utvalget anbefalte å innføre en universell tannhelseordning hvor alle skal ha rett til nødvendig tannhelsehjelp, uavhengig av størrelsen på lommeboka. Utvalget anbefalte å utvide frikortordningen til å også omfatte nødvendige tannhelsetjenester.

Rødt vil sørge for at Tannhelseutvalgets anbefalinger ikke begraves i en skuff. Vi vil innføre tiltakene utvalget anbefaler, og sørge for at det ikke lenger er bankkortet, men frikortet, som skal gjelde hos tannlegen. På sikt jobber Rødt for å utvide dagens frikortordning til å også dekke tannlegeregningen. Som en overgangsordning opprettes et eget frikort for tannhelsetjenestene, som innføres gradvis i løpet av en fireårsperiode. På slutten av perioden skal ingen måtte betale mer enn 2 500 kroner for nødvendig tannhelsehjelp.

Figuren under viser hvordan folk med middels og høye tannlegeutgifter vil påvirkes av Rødts forslag.

For folk med gjennomsnittlige tannlegeutgifter vil den årlige regningen bli halvert. Personer med høy tannlegeregning vil få den redusert med 90 prosent.

Rødts tannhelseplan kommer et bredt lag av befolkningen til gode. Vi anslår at over 1 million mennesker årlig vil få tannlegeregningen sin redusert som følge av dette grepet.

Rødt la i vår fram en samlet plan for hvordan en ordentlig tannhelsereform kan gjennomføres.¹ Denne inneholder flere tiltak vi ønsker å gjennomføre parallelt med igangsettelsen av egenandelstaket, basert på Tannhelseutvalgets anbefalinger. Vi setter også av midler til å innføre rett til gratis nødvendig tannregulering for barn og unge opp til 18 år, og til å øke takstene for ulike diagnoser og grupper for stønad fra Helfo.

Før sommeren fikk Rødt med stortingsflertallet på å vedta at regjeringen må legge frem en stortingsmelding om oppfølging av tannhelseutvalgets anbefalinger. Meldingen skal ha særlig fokus på å redusere geografiske, sosiale og økonomiske forskjeller og gradvis utvide det offentlige ansvaret for tannhelsetjenester. I tillegg ble det vedtatt å sikre at helsemyndighetene får tilgang på nødvendig datagrunnlag fra alle deler av tannhelsetjenesten.

Da vi la frem tannhelseplanen tidligere i 2025 løftet vi fram disse to grepene som avgjørende for å kunne gjennomføre en ordentlig tannhelsereform, i det vi kalte for «år null» – forarbeidet som må på plass før reformen. Som vi sa da vi la fram planen: «Dette mener Rødt at venstresiden bør kunne enes om raskt, og sette i gang, helst allerede før valget.»

Som sagt, så gjort. Et hovedkrav fra Rødt til flertallet etter valget, som vi ber om styrke fra velgerne til å kunne forhandle fram, er å sette i gang den ordentlige tannhelsereform for alle, hvor vi behandler tennene som en del av kroppen.

Økte minsteytelser til syke og eldre

Klasseskillene øker i Norge. Prisene på strøm, mat og andre livsnødvendigheter har skutt i været, mens folks inntekter ikke har holdt følge. Resultatet har vært en forskjellskrise, og mange pensjonister og trygdede har slitt med å få endene til å møtes.

Grunnplanken i vårt velferdssystem skal være at du ikke trenger å bli fattig bare fordi du blir syk eller gammel. Men dagens minsteytelser er knapt mulig å leve av. Når mange blir tvunget til å be om mat fra frivillige eller til å søke om sosialhjelp i tillegg til ytelsen sin fra Nav, er samfunnskontrakten brutt.

Rødt mener denne situasjonen er både uakseptabel og unødvendig i et av verdens rikeste land. Folketrygden er velferdsstatens bærebjelke, og skal hindre at vi faller ned i fattigdom dersom vi blir ute av stand til å tjene til livets opphold. Alle kan bli syke, havne i en ulykke eller bli rammet av uforutsette hendelser. Det er derfor i alles interesse at vi har ordninger som sikrer oss økonomisk trygghet dersom uhellet skulle være ute.

Mange politikere tror at rause ytelser vil gjøre at folk mister arbeidsmoralen, og at flere vil velge å ligge på sofaen enn å jobbe. Refrenget er at vi må sørge for at det «lønner seg å jobbe» (og straffer seg å være syk eller arbeidsløs), og ha strenge krav som får folk til å «stå opp om morran».

Heldigvis er det lite som tyder på at disse mistankene faktisk har rot i virkeligheten. Generelt sett er det høyere arbeidsmotivasjon i land hvor ytelsene er høye, enn i land der ytelsene er lave.² Strenge krav og trusler om økonomisk straff avskrekker folk fra å søke støtte, men hjelper dem ikke å komme seg ut i jobb. Derfor både kan og må vi ha et system som ikke behandler folk med mistenksomhet og vrangvilje, men med tillit og respekt.

Økt minstepensjon

Én av ti pensjonister lever i dag i en husholdning med lav inntekt. Blant minstepensjonister som bor alene, er andelen på hele 76 prosent.³ Lav inntekt kan medføre redusert livskvalitet, dårlig helse og ensomhet. Rødt mener det er urimelig og uverdigg at så mange av dagens eldre må leve i økonomisk utrygghet.

Derfor vil vi øke minstepensjonen med 0,1 G for hvert år de neste fire årene. Det betyr om lag 13 000 kroner mer i året, i tillegg til de årlige reguleringene. Over fire år er økningen over 50 000 kroner. G står for grunnbeløpet i folketrygden, og er per 1. mai 2025 på 130 160 kroner.

Uføretrygd og AAP

Uføretrygd og arbeidsavklaringspenger skal sikre en anstendig livskvalitet til folk som ikke har mulighet til å stå i jobb på grunn av sykdom eller skade. Når én av tre som mottar disse ytelsene lever i fattigdom, er det tydelig at ytelsesnivået er for lavt. Politikere i Høyre og Arbeiderpartiet sier ofte at «arbeid må være veien ut av fattigdom». Men ikke alle kan jobbe. Rødt mener det er en fallitterklæring at et av verdens rikeste land skal godta at folk blir fattige fordi de er for syke til å arbeide.

Det finnes en tydelig sammenheng mellom dårlig økonomi og dårlig helse. Om du blir fattig, øker også risikoen din for å bli rammet av sykdom eller skade. Økonomi påvirker også sannsynligheten for å bli frisk igjen. Får du en kreftdiagnose, har du for eksempel høyere sannsynlighet for å overleve dersom du tjener mye enn hvis du ikke gjør det.⁴

De alt for lave ytelsene kan derfor skape en ond sirkel hvor du først risikerer å bli fattig fordi du er syk, og deretter sykere fordi du blir fattig. Lave ytelser gjør det ikke lettere å bli frisk eller komme seg i jobb, men fører tvert imot til at folk bruker tid og energi på økonomiske bekymringer og på å søke tilleggsytelser for å klare seg. Derfor jobber Rødt for et kraftig løft for minstesatsene i uføretrygd og AAP-ordningen, som skal forhindre at folk låses i en situasjon hvor økonomiske problemer og helseproblemer forårsaker og forsterker hverandre gjensidig.

Rødt foreslår å trappe opp minsteytelsene i uføretrygd med 0,1 G i året de neste fire årene. Det betyr økte ytelser på om lag 13 000 kroner i året, i tillegg til de årlige reguleringene. Over fire år er økningen over 50 000 kroner. AAP-satsene er i dag lavere, og Rødt foreslår derfor å øke minstesatsen med 0,15 G i året, om lag 20 000 kroner. Over fire år er økningen om lag 80 000 kroner.

Økt fribeløp for uføre

Rødt vil også gjøre det enklere å kombinere trygd og arbeid. I dag fungerer systemet slik at mange uføre sitter igjen med svært lite dersom de vil delta i arbeidslivet.

Derfor vil Rødt øke fribeløpet for uføre fra dagens nivå på 0,4 G til 1 G. I praksis vil dette bety at uføre kan tjene om lag 130 000 kroner før utbetalingene fra folketrygda blir redusert. I dag er grensen om lag 50 000 kroner.

Reversering av AAP-kutt for unge

I 2020 kuttet Høyre/Frp-regjeringa i minstesatsene i AAP-ordningen for mottakere under 25 år. Minstesatsen ble kuttet med en tredjedel, noe som i kroner og øre tilsvarer nesten 90 000 kroner. Kuttet retter seg direkte mot de som har hatt lav eller ingen inntekt før de havnet på AAP-ordningen, slik at de mest økonomisk sårbare unge menneskene kun har krav på om lag 180 000 kroner i året fra Nav. Rødt vil reversere dette sosiale kuttet, og i planen legger vi opp til å senke grensen for å få full AAP-ytelse med ett år for hvert budsjettår.

Forsvar sykelønnsordningen

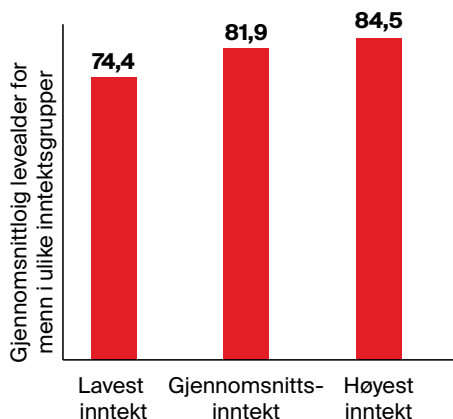
I tillegg slår Rødt ring rundt sykelønnsordningen mot angrepene som kommer fra arbeidsgiverne, høyresida og andre i samfunnseliten. Full lønn under sykdom er en bærebjelke i den norske velferdsstaten. Helt siden 1978 har vi hatt full lønn ved sykdom for alle arbeidsfolk. Folk skal ikke straffes økonomisk for å bli syke. Vi må bekjempe sykdom ved å gjøre folk friskere, ikke fattigere. Slik sikrer vi stolthet over arbeid og respekt for sykdom.

Rettferdig pensjon

Formålet med pensjonssystemet er å sikre alle en verdig alderdom. Dessverre er dagens pensjonssystem svært klassedelt. I 2005 vedtok stortingsflertallet en pensjonsreform som kuttet i Folketrygden for mesteparten av befolkningen, og som åpnet opp for mye større forskjeller i hvor mye folk får utbetalt. Kjernen i pensjonsreformen er levealdersjusteringen. Levealdersjusteringen gjør at pensjonssystemet følger den gjennomsnittlige levealdersutviklingen, og er en kuttmekanisme. Folk som må gå av tidlig, kan få hundretusenvise av kroner mindre i året enn de som kan vente med å pensjonere seg. Hensikten med pensjonsreformen var å spare staten for penger ved å kutte pensjonene og ved å få folk til å stå lenger i jobb. Begrunnelsen for reformen var at økt gjennomsnittlig levealder også må bety at folk også må jobbe lenger.

Samtidig er den gjennomsnittlige levalderen svært skjevfordelt. Som vi ser i figuren til høyre, lever folk med høy inntekt lenger enn folk med lav inntekt.⁵ Folk med lav og vanlig inntekt er også mer utsatte for arbeidsrelatert sykdom og skade enn høytlønte.

Når pensjonssystemet tar utgangspunkt i gjennomsnittet, innebærer dette at folk med lav inntekt og tunge jobber blir straffet for at de med høy inntekt og en behagelig arbeidshverdag lever lenger enn før. Derfor jobber Rødt for å avvikle levealdersjusteringen, og erstatte den med et pensjonssystem som tar hensyn til klasseskillene i arbeidshverdag, helse og levealder.

Ikke alle kan stå i jobb så lenge som levealdersjusteringen krever. Omtrent en fjerdedel av alle menn, og en tredjedel av alle kvinner, blir uføre før de når pensjonsalderen. Jobber du i et tungt og samfunnskritisk yrke, for eksempel som helsefagsarbeider, industriarbeider eller håndverker, har du særlig høy risiko for å bli uføretrygdet.⁶

Omvendt er uførerisikoen lav i yrker med en høy lønn, komfortabel arbeidshverdag og lav arbeidsbelastning, hvor de ansatte ofte også har gode individuelle pensjonsordninger. Dagens pensjonssystem belønner altså de som har mest fra før av, og straffer de som har jobbet hardest gjennom livet for å få samfunnshjulene til å gå rundt.

Rødt var verken med på pensjonsreformen i 2005 eller det nye pensjonsforliket i 2024 som øker den framtidige pensjonsalderen. Samtidig stiller vi oss ikke på sidelinja, men var pådriver da Stortinget bestemte at det skal en ny sliterpensjon på plass for å motvirke at mange i tunge fysiske yrker blir pensjonstapere. Vi jobber også for andre grep for en mer rettferdig pensjon.

Frys levealdersjusteringen

Forskning viser at flere eldre med dårlig helse står i jobb nå enn før, fordi de ikke har råd til å pensjonere seg.⁷ Dette viser at levealdersjusteringen for mange av oss utgjør en fattigdomsfelle som presser oss til å stå lenger i arbeid enn kroppen vår egentlig tåler.

Det er nødvendig med et oppgjør med pensjonsreformen, og å gjøre store endringer i pensjonssystemet. Prinsippene bak reformen er nesten umulige å kombinere med et solidarisk pensjonssystem. Dessverre har alle de andre partiene slått ring om pensjonsreformen når de har styrt. Samtidig med at Rødt mobiliserer for et mer grunnleggende brudd med pensjonsreformen, vil vi på kort sikt foreslå grep som kan bøte på utslagene, gi mer rettferdig pensjon, og som det bør være mulig å presse fram støtte til på Stortinget.

På sikt jobber Rødt for å avvikle levealdersjusteringen, og for å innføre et pensjonssystem hvor alle får en verdig alderdom og hvor ingen skal

måtte velge mellom økonomien og helsa. Som et første tiltak, foreslår vi at levealdersjusteringen fryses i neste stortingsperiode, slik at ingen skal rammes av automatiske pensjonskutt de neste årene.

Styrk obligatorisk tjenstepensjon (OTP)

Obligatorisk tjenstepensjon (OTP) gir en ekstra pensjonsinntekt til alle som ikke allerede hadde pensjonssparing gjennom jobben, og ble innført som et plaster på sårene for kuttene i Folketrygden som fulgte av levealdersjusteringen.

Problemet er at dagens ordning er altfor dårlig for å dekke opp for de store kuttene i pensjonsreformen. Kravet til pensjonssparing i OTP er på bare to prosent av lønnen. Vinnerne i systemet der tjenstepensjoner blir viktigere, er ledere og høytlønte kontoransatte. Frisører, butikkansatte og industriarbeidere får ofte en pensjonssparing gjennom jobben som ligger på eller rundt minimumsnivået. I banknæringen, hvor snittlønn er nesten 900 000 kroner, er den gjennomsnittlige pensjonssparingen på 6,9 prosent. I hotellbransjen, hvor snittlønn er omtrent 500 000 kroner, er gjennomsnittssatsen på bare 2,3 prosent.⁸ Dagens tjenstepensjoner bidrar derfor til å øke, og ikke minske, klaseskillene i pensjonssystemet.

Fagbevegelsen har gitt tydelig beskjed om at de ønsker en økning av minstesatsen fra to til fire prosent. Rødt vil innfri dette kravet, og jobbe for å heve minstesatsen videre på sikt. Å heve minstesatsen vil komme de som trenger det mest til gode, og bidra til å redusere forskjellene blant landets eldre. En slik økning vil ikke betales over statsbudsjettet, men av arbeidsgivere som i dag har lavere OTP-opptjening for ansatte.

Beholde og rekruttere fagfolk i velferden

De siste årene har vi sett bekymringsverdige forhold i hjertet av velferdsstaten. Fødeavdelinger hvor jordmødre gråter på jobb, og hvor Arbeidsmiljøloven brytes over 800 ganger i måneden. Eldre på sykehjem som blir utsatt for omsorgssvikt og underernæring, fordi det ikke er nok ansatte på jobb til å følge opp alle. Undersøkelser som viser at én av tre barnehagelærere har tenkt til å slutte i løpet av de nærmeste årene, mens søkertallene til barnehagelærerutdanningen stuper. Skoler, fødeavdelinger og døgnplasser legges ned, og kommersielle aktører vokser fram i tomrommet der det finnes betalingsvilje og -evne.

Etter mange tiår hvor velferdsstaten har gått på sparebluss, mangler vi nå på mange områder nok folk til å dekke befolkningens grunnleggende velferdsbehov. Situasjonen går særlig hardt utover de ansatte. Folk som har viet livene sine til å ta vare på andre, står selv i en arbeidssituasjon som går utover helse og livskvalitet.

Resultatet er at folk slutter, og at for få søker seg til jobber og utdanninger som trengs i velferden. Dermed risikerer vi å havne i en ond sirkel, hvor bemanningen først er så lav at det blir en for tung belastning på hver enkelt ansatt, og at dette igjen gjør det vanskeligere å beholde og rekruttere fagfolk. Vi må lytte til fagbevegelsen, og ta umiddelbare grep som sikrer at alle velferdsansatte har arbeidsbetingelsene de trenger for å gjøre jobben sin – å sikre velferden i samfunnet.

Fra hastetiltak til varige løsninger

Arbeidskraft er samfunnets viktigste ressurs. I tiårene framover vil vi gå gjennom en demografisk utvikling som vil øke behovet for velferdstjenester. Når behovet for arbeidskraft øker, er det avgjørende at den brukes på riktig måte. Vi må prioritere de arbeidsoppgavene som er viktigst for folks velferd og livskvalitet, foran luksusforbruk som bare et mindretall kan ta seg råd til. Færre må jobbe på luksusbutikkene på Karl Johan og med å stelle hagene til milliardærene, og flere må få jobb på sykehjem og sykehus. Vi må også sørge for at arbeidskraften i velferden brukes der det er mest behov for den, og at helsetjenestene ikke oppdeles i en røre av kommersielle velferdsaktører og bemanningsbyråer.

Strikken har blitt tøyd så langt at arbeidsbelastningen i dag er for høy i mange av de viktigste velferdssektorene. Konsekvensene er hyppige utskiftninger, høyere sykefravær og at mange slutter lenge før de når pensjonsalderen. I stedet for å ta tak i organiseringen, styrke bemanningen og bedre arbeidsvilkårene, har det blitt innført en rekke kortsiktige hastetiltak for å håndtere problemene som blir skapt av det lave bemanningsnivået.

Sykehusene tetter hullene i vaktlistene med kommersielle vikarbyråer, samtidig som de planlegger med minimumsbemanning som legger en høy belastning på de ansatte. Vikarbyråer har importert fastleger fra Danmark til kommuner på vestlandet, med en prislapp på 200 000 kroner i måneden. Totalt sett har Helse-Norge brukt utrolige 19 milliarder kroner på vikarer på bare fem år, ofte til en dobbel timepris enn de ville ha betalt

for vanlige ansatte. Dette viser at det egentlig ikke er penger, men politisk vilje, som mangler for å løse bemanningsproblemene. Konsekvensen er at fellesskapets midler går til profitt for bemanningsbyråer.

Dessverre har den massive bruken av bemanningsbyråer fått Stortingets godkjentstempel. I 2022 la regjeringa fram en rekke tiltak som strammet inn bruken av vikarbyråer og innleid arbeidskraft i det norske arbeidslivet. Rødt vant, sammen med fagbevegelsen, fram om et innleieforbud på byggeplasser på Østlandet for å stanse sosial dumping og sikre flere faste jobber. Og det ble gjort innstramninger for bruk av innleie fra bemanningsbyråer i arbeidslivet ellers. Av en eller annen grunn ble helsepersonell unntatt fra denne innstramningen. Med andre ord har den kommersielle bemanningsbransjen friere adgang til sykehus og sykehjem, enn de har til butikker og byggeplasser.

Nå vil høyresiden bruke bemanningsutfordringene som påskudd for å åpne opp for flere kommersielle aktører inn i velferden, et frislipp de er frekke nok til å framstille som et forsvar for den norske velferdsmodellen. De kommersielle selskapene bidrar til å flytte tilbudet fra dem som trenger det, til dem som kan betale for seg, uavhengig av hva som er nødvendig. Rødt mener bemanningsproblemene ikke løses ved at det offentlige skal gjøre seg avhengig av kommersielle bemanningsbyråer og velferdsprofitører. I stedet må vi lytte til fagbevegelsen og sikre faste og hele stillinger, et bedre arbeidsmiljø og en grunnbemanning som tar høyde for fravær og uforutsette hendelser.

Mange yrker i velferden har en høyere andel kvinner blant de ansatte, og svake lønnsvilkår bidrar derfor til ulik lønn mellom kvinner og menn i Norge. Offentlig sektor må bli en bedre arbeidsgiver, sikre gode arbeidsvilkår og øke lønningene for ansatte i velferden fremover. Selv om staten bør bidra ved å sette av midler til å få hevet lønningene, skal den konkrete lønnsdannelsen ikke vedtas over hodet på fagbevegelsen, men forvaltes av partene i arbeidslivet.

Rødt foreslår en opptrappingsplan der staten skal bruke to milliarder kroner mer i året hvert år fremover for å beholde og rekruttere folk til velferdstjenestene. Totalt sett innebærer dette en satsning på 20 milliarder kroner de neste fire årene.

Under har vi listet opp en rekke tiltak som kan inngå i en slik plan. Tiltakene må drøftes med partene i arbeidslivet, og det er behov for videre utredninger og evalueringer for å finne riktige prioriteringer og balanse. Listen under er derfor ikke endelig og uttømmende.

- Sørge for at veksten i kommuneøkonomien og sykehusbevilgningene er markant høyere enn veksten som følger av befolkningsutviklingen.
- Øke grunnbemanningen innen tjenester med stort arbeidspress, for å bedre arbeidsvilkårene og gi befolkningen bedre velferdstjenester.
- Sikre god bruk av ressursene ved å styrke bemanningen i hele helsetjenesten, blant annet ved å ansette flere portører, helsesekretærer og renholdere.
- Stanse innleie, og omprioritere midlene til økt grunnbemanning, flere faste stillinger og faste ansatte i offentlige bemanningsenheter der det er aktuelt. Fjerne unntaket i arbeidsmiljøloven for bruk av innleie i helsetjenestene.
- Sette forpliktende, årlige mål for en høyere heltidsandel i sykehus og i kommunene.
- Utarbeide konkrete tiltak i samråd med fagbevegelsen for hvordan arbeidshverdagen i velferdsstaten kan forbedres, med særlig fokus på de ansattes arbeidshelse.
- Kutte i krav til kontroll og rapportering, slik at ansatte i velferden kan bruke tiden på arbeidsoppgavene de egentlig skal gjøre.
- Stanse veksten i topplederstillinger i offentlig sektor, og heller bruke pengene på flere stillinger i velferdens førstelinje og gi ansatte mer påvirkning på arbeidshverdagen.
- Sette av midler til en lavtlønns- og likelønnsnett for å i samarbeid med partene i arbeidslivet gi ansatte mer rettferdig lønn og for å beholde og rekruttere flere fagfolk.
- Videreføre forsøket med å teste ut redusert arbeidsdag i utvalgte barnehager, med formål om å evaluere arbeidstidsreduksjon for hele sektoren.

- Gi arbeidstidsreduksjon til turnusarbeidere fra 35,5 til 33,6 timer, slik at alle typer turnusarbeid likestilles med skiftarbeid.
- Utvide Lånekassens ordninger for slette av studiegjeld til å også gjelde flere velferdsutdanninger.
- Innføre en garantiordning for læreplass for elevene som tar fagbrev i velferdsyrker.
- Sikre at arealer til ansatte som pauserom, garderobes i kort avstand til avdelingene og arbeids- og rapportrom til de ansatte prioriteres når offentlige sykehus bygges eller renoveres.

Disse tiltakene videreutvikler Rødts politikk for å styrke det offentlige velferdstilbudet. Forslagene i denne planen kommer på toppen av premissene i Perspektivmeldingen om å øke bevilgningene til kommunene og helseforetakene i tråd med demografiske endringer. Fra før har Rødt foreslått å styrke kommuneøkonomien for å gi kommunene handlingsrom til å yte velferdstjenester over det lovpålagte minimumet. Vi foreslo i behandlingen av Kommuneproposisjonen 2026 å øke kommunesektorens inntekter med minst 10 milliarder ut over regjeringas forslag. En merkbar styrkning av kommuneøkonomien er nødvendig for å unngå at nødvendige velferdstilbud innen helse, utdanning og oppvekst nedlegges av økonomiske årsaker, og bygge opp igjen tilbudet innenfor sektorer som sykehjem, rus og psykiatri. Rødt vil også endre dagens finansieringsmodell for sykehusene, som har skapt ansvarspulverisering, tidstyver og nedprioritering av tid- og omsorgskrevende pasientgrupper, og erstatte denne med en finansiering som setter behov i høysetet.

Hva vil det koste å øke bemanningen?

Noen aktuelle eksempler:

Barnehage

Ansette 500 barnehagelærere	395
Ansette 500 barne- og ungdomsarbeidere i barnehager	353
Sum	748

Helse

Ansette 400 sykepleiere og helsefagarbeidere i sykehusene	338
Ansette 150 jordmødre og barnepleiere for å styrke føde- og barseltilbudet	135
Ansette 100 portører, helsesekretærer og renholdere i sykehusene	62
Opprette 100 kommunale fastlegestillinger	79
Opprette 50 nye lege i spesialisering-stillinger	63
Sum	677

Skole

Ansette 300 lærere	279
Ansette 400 spesialpedagoger og miljøarbeidere i skole og SFO	292
Sum	571

Tall i millioner kroner. Kilde: Budsjettsvar fra departementene.

Skattekutt til folk med lave og vanlige inntekter

Siden 2015 har det knapt vært reallønnsvekst i Norge. Med andre ord har resultatene i lønnsoppgjøret langt på vei blitt spist opp av prisvekst. Prisveksten har vært særlig høy for nødvendige mat- og drikkevarer, som i perioder har ligget dobbelt så høyt som det offisielle inflasjonsmålet. Store befolkningsgrupper, og da særlig de med lav og vanlig inntekt, har opplevd å få kjøpekraften sin redusert.

For å sikre at arbeidsfolk sitter igjen med mer av verdiene som skapes, vil Rødt blant annet kutte skattene kraftig for det store flertallet av befolkningen. Skattekutt til arbeidsfolk er et av enkelttiltakene folkevalgte raskt kan gjennomføre for å bedre folks økonomi. I tillegg vil vi fortsette å styrke fagbevegelsens makt og støtte opp om fagbevegelsen i kampen om fordelingen av verdiskapingen i arbeidslivet.

Ny dyrtidsrapport: – Det har ikke blitt bedre

Nordmenns økonomiske trygghet eller utrygghet holdt seg lik i 2024 som året før. Men fortsatt er det mange som sliter.

Folk i matko ved Fattighuset i Oslo. (Foto: Emilie Holset, NTB)

Rødt vil kutte skattene for inntekt under 800 000 kroner, altså for omtrent tre fjerdedeler av befolkningen, med minst 14 milliarder kroner. Det vil gi folk med vanlig inntekt om lag 5 000 kroner mindre i skatt. Skatte-kuttene skal ikke finansieres med velferds-kutt, men med økte skatter på de med svært høye inntekter som direktører, aksjemeglere og overbetalte forretningsadvokater.

De siste tretti årene har klasseskillene økt i Norge. Mens én av fem ikke har råd til å dekke en uforutsett utgift, har bruken av privatfly og byggingen av luksushytter tatt av. Samtidig som at halvparten av befolkningen lever i økonomisk utrygghet, betaler bankene rekordutbytte til aksjonærene sine. Og mens velferdsstaten settes på sparebluss, har Norge aldri hatt så mange milliardærer som nå.

Økende klasseskiller påvirker ikke bare hvor mye folk har i lommeboka. I Norge er det nemlig ikke bare stemmeseddelen, men også pengeseddelen, som styrer. Selv om alle i prinsippet skal ha like stor politisk påvirkning gjennom stemmeseddelen, viser forskning at de rike oftere får viljen sin enn andre.⁹

Folk flest ønsker mer omfordeling

Den siste regjeringsperioden har vi sett en økende tendens til at kapitaleiere bruker pengemakten sin for å vri politikken enda mer til sin fordel. Norges rikeste har pumpet inn millioner i aksjoner for å fjerne skatt på kapital, og hyrt inn PR-byråer for å påvirke det offentlige ordskiftet. Misfornøyde milliardærer har flyttet til Sveits i protest, men fortsatt å kritisere norsk politikk fra luksusboligene sine i Lugano. Det politiske budskapet deres er det samme som alltid: Lavere kapitalskatt, mer privatisering, og større kutt og innstramminger.

Mot denne pengemakten er det bare én ting som nytter: En bred folkelig mobilisering. Heldigvis finnes det et solid demokratisk grunnlag for denne mobiliseringen. Spørreundersøkelser viser at de rikeste i Norge skatter mye mindre enn folk flest vil at de skal gjøre. Selv velgere på høyresiden vil ha et mer omfordelende skattesystem.¹⁰

Oppslutningen rundt det omfordelende skattesystem har også vært stabil over tid. Siden 1960-tallet har færre og færre ment at skattene på høye inntekter bør kuttes.¹⁰ Likevel har disse skattene blitt kuttet i flere omganger. I sum har de tre siste skattereformene, som ble gjennomført i 1992, 2006 og 2016, kuttet skatte- og avgiftsnivået med over 30 milliarder kroner.¹¹ I tillegg til effekten av reformene i seg selv, har borgerlige regjeringer brukt enhver anledning til å kutte skattene enda mer. Høyre-regjeringa kuttet skattenivået med 44 milliarder kroner. Selv om Arbeiderpartiet i 2020 støttet et prinsippforslag fra Rødt om å gjøre skattesystemet mer progressivt, har regjeringa bare hentet inn halvparten av disse kuttene.¹²

Nå går Arbeiderpartiet til valg på å fryse skattenivået på et nivå i neste stortingsperiode som er 22 milliarder lavere enn det som gjaldt da Jens Stoltenberg var statsminister, mens Høyre vil senke skattene med nesten 60 milliarder til. Skattenivået er avgjørende for velferden. Kapitalbeskatningen er avgjørende for å få ned forskjellene. Forskjellene er avgjørende for balansen mellom pengestyre og folkestyre.

Burde de rikeste ha betalt mer enn 50 milliarder kroner mer i skatt? (Foto: Gorm Kallestad / NTB)

SSB-forskere: Det er de aller rikeste som betaler minst skatt i Norge

Forskerne ser nå at inntektsulikheten i landet vårt er mye større enn de offisielle tallene har vist.

Et todelt skattesystem

I dag er det norske skattesystemet todelt. Folk flest, lønnsarbeidere og de som mottar ytelser fra det offentlige, må betale mer i skatt jo mer de tjener. For den rikeste prosenten, kapitaleiere, er bildet motsatt: De betaler mindre skatt jo høyere inntekt de har.

I rene tall innebærer dette at sykepleiere, rørleggere, pensjonister og uføre betaler omtrent 25 prosent av inntekten sin i skatt. For den rikeste promillen er skatteprosenten på bare 11 prosent. Dette til tross for at alle partiene sier at de ønsker et progressivt skattesystem, hvor de som tjener mest også skal betale mest i skatt.

Høyresiden har alltid påstått at skattekutt til de rikeste vil føre til økt verdiskaping, flere jobber og økt levestandard for alle. Forskning har ettertrykkelig motbevist denne skrivebordshypotesen. Kilden til verdi er ikke «arbeidende kapital» – et begrep Store norske leksikon beskriver som en «upresis betegnelse» som hovedsakelig brukes av politiske hensyn.¹³ De ekte verdiskaperne er de som går på jobb hver dag for å holde samfunnet i gang: trikkeførere, barnehagearbeidere, forskalingssnekkere – arbeidsfolk. Derfor vil vi ha en skatteveksling – fra ordinære arbeidsinntekter til aksjonærer og avkastning.

Derfor vil vi prioritere grep for å oppnå dette målet:

- Skattekutt til folk med lave og vanlige inntekter
- Økt skatt på bedriftenes overskudd
- Økt skatt på bankene
- Fjerning av aksjerabatten i formuesskatten for høye formuer
- Fjerning av skjermingsfradraget for aksjeutbytter
- Omfordeling gjennom høyere skatt på de høyeste arbeidsinntektene

Økt skatt på bedriftenes overskudd

Selskapsskatt er skatten bedrifter betaler på overskudd. I 2016 inngikk Arbeiderpartiet og Senterpartiet et forlik med høyresiden hvor selskapsskatten ble kuttet fra 27 til 23 prosent. Den faktiske skattesatsen er nå nede på 22 prosent, etter at Høyre-regjeringa brøt forliket for å gi

enda et prosentpoeng til landets kapitaleiere. Kuttet i selskapsskatten har både bidratt til større økonomiske forskjeller, og svekker statens evne til å finansiere nødvendige velferdstjenester.

Rødt vil øke selskapsskatten med ett prosentpoeng i året i den neste stortingsperioden. Selskapsskatten vil da ende på 26 prosent, fortsatt under nivået den lå på før den ble kuttet i 2016.

Dette er en oppjustering norsk næringsliv er i full stand til å tåle. Investerings- og avkastningsnivået har vært på et historisk høyt nivå de siste fem årene. Bare fra 2020 til 2021 økte selskapenes overskudd etter skatt på over 500 milliarder kroner.

En slik opptrapping av skatten på selskapsoverskudd ville sørget for at landets kapitaleiere betalte en større del av regningen, og det ville i hovedsak vært selskaper med store millionoverskudd som ville betalt mer skatt, ikke små og mellomstore bedrifter. Over 60 prosent av all selskapsskatt i 2022 ble betalt av under 500 store selskaper som hadde over 100 millioner kroner i overskudd. Hele 95 prosent av all selskapsskatt ble betalt av selskaper som hadde millionoverskudd.¹⁴ Skatt på overskudd vil derfor ikke være til hinder for små og mellomstore bedrifter i oppstartsfasen, men rette seg inn mot etablerte aktører som har full mulighet til å bære en høyere skattesats.

I dag har mange av Norges handelspartnere – for eksempel Storbritannia – høyere selskapskatt enn det vi har. Hvis vi øker selskapskatten vil vi bidra til å stå opp mot det internasjonale skattekappløpet mot bunnen, og styrke det internasjonale samarbeidet mot skatteparadis og pengemakten til store multinasjonale selskaper.

Økt skatt på bankene

Finansskatten ble innført i 2017, som et forsøk på å hente inn igjen noen av de milliardene næringen indirekte blir subsidiert med fordi det ikke er moms på finanstjenester. Konkret fungerer finansskatten ved at finansnæringen betaler høyere skatt på overskudd og høyere arbeidsgiverbedrift enn andre bedrifter, noe som skal kompensere for gevinstene de får fra å være unntatt momsordningen.

Dagens finansskatt utgjør imidlertid bare halvparten av det som er nødvendig for å dekke dette momsfritaket. Finansdepartementet har regnet ut at finansnæringen fremdeles tjener 5,3 milliarder kroner på å ikke betale moms, og at hvert prosentpoeng man ville økt finansskatten med ville gitt nesten 1 milliard til fellesskapet.

Den norske finansnæringen går med store overskudd. DnB kunne etter flere år med rentehevinger annonsere et overskudd på utrolige 55 milliarder kroner i 2024. Det er en oppgang på 22 milliarder – eller 66 prosent – fra 2022. Mens stadig flere har betalingsproblemer som følge av en serie usosiale renteøkninger, går bank- og finanssektoren som aldri før.

Rødt mener det er på høy tid å fullføre den jobben Stortinget startet i 2017, og heve finansskatten opp på et nivå hvor den utretter det den var ment til. Derfor vil vi øke skatten på finansoverskudd med ett prosentpoeng årlig, til vi når et nivå på 7 prosent i 2029.

Fjerne aksjerabatten i formuesskatten

Formue er enda mer skjevfordelt i Norge enn inntekt, og formuesulikheten har økt betydelig de siste tiårene. Kapitals oversikt over landets rikeste viser at Norge har godt over 400 milliardærer. De samlede formuene til de 400 rikeste har vokst med rundt 1 600 milliarder kroner utover prisvekst siden årtusenskiftet, tilsvarende en årlig realvekst på over 7 prosent.

Når formuesveksten på toppen over tid har ligget milevis over lønnsveksten, øker den økonomiske elitens makt over det norske samfunnet. En liten gruppe mennesker kontrollerer store selskaper med tusenvis av arbeidsplasser, som påvirker lokalsamfunnene våre og miljøet. Men de er aldri på valg, og stemmeseddelen vår kan ikke måle seg med den makta de har over samfunnet.

Mellom 2013 og 2021 kuttet de borgerlige nivået på formuesskatten med over 10 milliarder kroner, blant annet gjennom å redusere satsen i formuesskatten fra 1,1 prosent til 0,85 prosent. I 2016 inngikk også Arbeiderpartiet og Senterpartiet et forlik med høyresiden om å innføre en «aksjerabatt» i formuesskatten på 20 prosent. Etter at høyresiden økte

rabatten videre opp til 55 prosent, er den nå på 20 prosent. Bare i 2025 er det anslått at de aller rikeste sparer rundt 5 milliarder på grunn av aksjerabatten.¹⁵

På tross av økningene i formuesskatten denne perioden, så har formuene til landets milliardærer fortsatt å øke i kraftig tempo, noe som viser tydelig at det er behov for å øke skatten på store formuer. Rødt vil gjøre formuesskatten mer progressiv enn i dag, med et høyere bunnfradrag og med høyere sats på store formuer.

Fordi aksjerabatten særlig favoriserer de rikeste, undergraver den formålet med formuesskatten, som er å sørge for at de mest formuende også bidrar med sin del til fellesskapet. Uten formuesskatt på aksjer, blir skatten regressiv, slik at de med middels store formuer vil betale en høyere andel skatt enn de superrike. Formuen til de aller rikeste består nesten utelukkende av aksjer. Snakket fra Høyre om å «bare» fjerne formuesskatten på arbeidende kapital er derfor ensbetydende med å fjerne all skatt mange av landets rikeste betaler.

Rødt mener det ikke finnes noen gode faglige eller politiske argumenter for å favorisere rike aksjeeiere på denne måten, og vil fjerne aksjerabatten i sin helhet.

Fjerne skjermingsfradraget

De med store formuer mottar hvert år normalt også store utbytter. Fordi formuesulikheten er høy, er også fordelingen av mottatt utbytte ekstremt skjevfordelt. Bare 0,4 prosent av befolkningen mottok om lag tre fjerdedeler av alt aksjeutbytte i 2023.¹⁶ Å øke skatten på utbytte er derfor en viktig del av å gjøre skattesystemet mer omfordelende, og mer rettferdig.

Rødt mener at skattesatsen på utbytte bør økes. Vi vil også fjerne det såkalte skjermingsfradraget, som fungerer som et stort skattefritt bunnfradrag på utbytteinntektene til de med store formuer. Skattesatsen på utbytte er i 2025 formelt sett på 38 prosent, men den effektive skattesatsen er så lav som 22 prosent når man tar med i beregningen at store deler av utbyttet som utbetales er skattefritt.¹⁷ Mens

dette skjermingsfradraget bare betyr ubetydelige summer for småsparere, gir det store kapitaleiere mulighet til å ta ut titalls millioner kroner i årlige utbytter helt skattefritt. Fradraget er en av årsakene til at mange av landets rikeste står oppført med «0 kroner» i inntekt i de årlige skattemeldingene, til tross for at de altså i realiteten kan finansiere et stort luksusforbruk uten å betale en krone i inntektsskatt.¹⁸

Siden fradraget ble innført i 2006 har det vært gjenstand for mye kritikk. Skjermingsfradraget kommer ikke små aksjesparere til gode, medfører en administrativ byrde for myndigheter og enkeltpersoner, og er en av mange mekanismer som fører til at de rikeste slipper billigere unna i skattesystemet enn resten av befolkningen. Hvis målet er å favorisere aksjesparing for småsparere, kan dette gjøres gjennom en ordning som ikke virker like usosialt som dagens skjermingsfradrag. Derfor jobber Rødt for å fjerne skjermingsfradraget i sin helhet, slik at aksjeinntekter skattes fra første krone.

Handlingsrommet må prioriteres til velferd

Regjeringa har i Perspektivmeldingen beregnet at det er et handlingsrom i finanspolitikken på 11 milliarder kroner i året de neste fire årene. I disse beregningene er det tatt hensyn til økte kostnader til Forsvaret og til kommunene og helseforetakene på grunn av demografiske endringer. I denne planen legger Rødt opp til at dette handlingsrommet skal prioriteres til å finansiere nye velferdssatsinger. Vi har også tatt med Finansdepartementets anslag på hvor mye de årlige utgiftene til kommuner og sykehus vil øke som følge av den demografiske utviklingen.

Tabell over årlige endringer i Rødts langtidsplan for velferden

Inntekts- og kostnadsanslagene er beregnet av departementene.
 Beregningene for kostnadene til tannhelsereform er beskrevet i rapporten
 Tennene er en del av kroppen, utgitt av Rødts stortingsgruppe mars 2025.
 Tallene er i millioner faste lønnskroner per 2025, og er helårseffekter.

	Endringer sammenlignet med året før				Endret nivå 2029 (fra 2025)
	2026	2027	2028	2029	
UTGIFTER TIL NYE VELFERDSSATSNINGER					
Tannhelsereform - 100 % dekning over egenandelstak på 2 500 kroner	3 000	2 000	2 000	2 000	9 000
Økte minsteytelser til syke og eldre					
Minste pensjonsnivå - øke minstesatser med 0,1 G årlig	1 799	1 942	2 201	2 442	8 384
Uføretrygd - øke minstesatser med 0,1 G årlig	2 114	2 358	2 552	2 773	9 797
AAP - øke minstesatser med 0,15 G årlig	1 286	1 341	1 398	1 455	5 480
Øke fribeløp for unge uføre til 1 G	750				750
Gi flere unge rett til AAP med ordinær sats	250	240	210	190	890
Mer rettferdig pensjon					
Fryse levealdersjusteringen	502	311	391	583	1 787
Styrke obligatorisk tjenstepensjon					
Kommuneøkonomi og andre tiltak for å beholde og rekruttere fagfolk i velferden	2 000	2 000	2 000	2 000	8 000
Årlig økning til kommune og sykehus som følge av den demografiske utviklingen*					
	5 000	5 000	5 000	5 000	20 000

	Endringer sammenlignet med året før				Endret nivå 2029 (fra 2025)
	2026	2027	2028	2029	
SKATTEENDRINGER OG FINANSIERING					
Kutt i inntektskatt på vanlige og lave inntekter (800 000 kroner og under)	-14 000				-14 000
Omfordeling fra inntektskatt på høye inntekter (800 000 kr og over, særlig økning på inntekter over 2 mill. kr.)	14 000				14 000
Øke selskapsskatten med ett prosentpoeng årlig	4 530	4 530	4 530	4 530	18 120
Øke finansskatten med ett prosentpoeng årlig	870	870	870	870	3 480
Fjerne aksjerabatten i formuesskatten	5 500				5 500
Fjerne skjermingsfradraget	3 000				3 000
Bruk av det økte handlingsrommet**	- 2 200	4 792	5 352	6 043	13 988
Allerede reservert finanspolitisk handlingsrom for demografisk utvikling i kommuner og sykehus*	5 000	5 000	5 000	5 000	20 000
SUMMERINGER					
Utgifter til nye velferdssatsninger	11 701	10 192	10 752	11 443	44 088
Skatteendringer og finansiering	11 701	10 192	10 752	11 443	44 088

*Kilde: Perspektivmeldingen 2024, s. 137

** I følge perspektivmeldingen er det årlige handlingsrommet på 11 milliarder kroner. I dette budsjettet bruker vi bare deler av handlingsrommet i 2026 og 2027, noe som gjør det mulig å gå noe utover handlingsrommet i 2029. Gjennomsnittlig årlig bruk av handlingsrommet er 5 581 millioner kroner.

Kilder

1. Rødt (2025) Tennene er en del av kroppen. Rødts plan for en ordentlig tannhelsereform, med mål om gratis tannhelse.
2. Kjetil van der Wel og Knut Halvorsen (2014) The bigger the worse? A comparative study of the welfare state and employment commitment. *Work, Employment and Society*.
3. Elias Nosrati (2024) Inntektsnivå og inntektsutvikling blant pensjonister og eldre. Fafo-notat 2024:06.
4. Katrine Damgaard Skyrud m.fl. (2016) Regional variations in cancer survival: Impact of tumour stage, socioeconomic status, comorbidity and type of treatment in Norway. *International Journal of Cancer*.
5. Jonas Minet Kinge m.fl. (2019) Association of Household Income With Life Expectancy and Cause-Specific Mortality in Norway, 2005-2015. *JAMA*.
6. Nav (2025) Antall nye mottakere av uføretrygd, etter alder og næring 2023 og 2024. Antall og prosent. Tilgjengelig fra <https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/statistikk/aap-nedsatt-arbeidsevne-og-uforetrygd-statistikk/tabeller/antall-nye-mottakere-av-uforetrygd-etter-alder-og-naering-2023-og-2024.antall-og-prosent>.
7. Tove Midsundstad (2022) Seinkarrierer. Arbeid og pensjonering i privat sektor etter pensjonsreform. Fafo-rapport 2022:10.
8. Torgny Hasås (04.04.2025) Oljeansatte får sju ganger mer enn servitører i pensjon fra jobben. FriFagbevegelse.
9. Ruben B. Mathisen (2022) Affluence and Influence in a Social Democracy. *American Political Review*. *American Political Science Review*.
10. Ruben Mathisen (2024) Taxing the 1 per cent. *Public Opinion vs Public Policy*. *British Journal of Political Science*.
11. Svar på skriftlig spørsmål 951 fra Mahmoud Farahmand til finansministeren. Tilgjengelig fra <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Sporsmal/Skriftlige-sporsmal-og-svar/Skriftlig-sporsmal/?qid=92239>.
12. Svar på budsjettspørsmål R188. Tilgjengelig fra <https://www.regjeringen.no/no/statsbudsjett/2025/rnb/svar-pa-budsjettsporsmal/id3098079/?page=3&expand=3107484>.
13. Espen Sirnes (2020) Arbeidende kapital. Store norske leksikon.
14. Prop. 1 LS (2024-2025) – Skatter og avgifter 2025, tabell 2.10
15. Svar på budsjettspørsmål 237. Tilgjengelig fra <https://www.regjeringen.no/no/statsbudsjett/2025/svar-pa-budsjettsporsmal/id3052998/?expand=3061006>.
16. SSB (2025) 05587: Aksjeutbytte mottatt - i intervall. Antall bosatte personer 17 år og eldre, og sum utbytte 1993 – 2023. Tilgjengelig fra <https://www.ssb.no/statbank/table/05587>.
17. Svar på skriftlig spørsmål 852 fra Marie Sneve Martinussen til finansministeren. Tilgjengelig fra <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Sporsmal/Skriftlige-sporsmal-og-svar/Skriftlig-sporsmal/?qnid=100091>

18. Lars Martin Gimse (12.02.2025) Raser mot «hemmelig monsterfradrag». Dagbladet Børsen, 12. februar 2025.
19. Tallene i tabellen er basert på budsjettsvar fra departementene.

